

kelta cserepet találtam. Az augusztus 25-i helyszínelés-kor sem tapasztaltam sírra vagy telepjelenségre utaló beásást a lemélyített területen, csupán újabb kelta cserepeket találtunk. Augusztus elején, a földmunkák megkezdésekor a munkagép által megmozgatott földben egy kelta hólyagos bronz lábperec két tagját találták. Az egyik tag repedt, de ép, a másik töredékes. Az épesebb darab belsejében élénk kék színű elszíneződés látszik. Embercsontokat vagy hamvakat nem találtak, a lábperecet a váci múzeumnak átadták.

KŐVÁRI KLÁRA

129. Daruszentmiklós határa

(Fejér megye) U, B, Ró, A?, Á, Kk

2004. április 15–16-án terepbejárást végeztünk a település rendezési tervéhez kapcsolódó régészeti örökségvédelmi hatástanulmány előkészítésére. A község 2002. október 20-án vált önállóvá előszállás Kisszentmiklós és Daruhegy nevű részéből. Kisszentmiklós az 1970-es évekig Baracshoz tartozott. Daruszentmiklós mai közigazgatási határán belül korábban egyáltalán nem volt régészeti kutatás. Terepbejárásum nyomán 16 lelőhelyet ismertünk meg a területről.

Kisszentmiklós középkori előzményét Pázmándnak hívták. Pázmándpuszta személynévből származó neve Árpád-kori eredetre utal. Ugyanezt támasztják alá a falu helyén gyűjtött régészeti leletek is, amelyek között 12–13. századi edénytöredékek is vannak. A középkori falu helyét egy 1755-ben készült térkép házhelyek és kertek feltüntetésével Locus Coloniae Pazmandiensis felirattal ábrázolja. Templomos hely volt; ennek és temetőjének nyomai a lelőhelynek a dunaföldvári határba átnyúló részén figyelhetők meg.

A 16 lelőhelyen az alábbi jelenségeket regisztráltuk: újkőkori (dunántúli vonaldíszes kerámia) telepnyom; kora bronzkori (nagyrévi kultúra) telepnyom; középső bronzkori (Vatya kultúra) telepnyomok; római kori villatelepek, telepnyomok; népvándorlás kori (avar?) telepnyomok; Árpád-kori–késő középkori falu és telepnyomok; késő középkori telepnyomok, halastógát. A lelőhelyek a Nagykarácsonyi-víz(folyás) és a mellékvizeinek völgyéből kiemelkedő területeken helyezkednek el.

Munkatársak: Marton Tibor, Stibrányi Máté, Szabó Zoltán.

VIRÁGOS GÁBOR

130. Debrecen, Cegléd utca 1.

(Hajdú-Bihar megye) Ó, Kk, Kú

2004. január 7–16. között megelőző feltárást végeztünk a telken (hrs.: 6460). Kb. 150 m²-nyi területen 14 objektumot tártunk fel a középkor végétől, újkor elejétől (16–18. század). A leletanyag szinte minden gödörben egyforma volt: ón vagy ólomházas edények maradványai; kancsófülek, peremek, szürke és fehér színű csereptöredékek. A 9. objektumban a fentiekén kívül egy

teljesen kiegészíthető barnamáz tányér is előkerült. Ebben a gödörben több jó állapotú vastárgyat is találtunk (csizmapatkó, kés, szeg). A 11. objektumban üvegárgyak is voltak, egy pohár és egy szűk nyakú palack töredéke. Ezek a leletek valószínűleg a 19. századból származnak. Csak a 14. objektumban voltak kályhacsempe-töredékek. A három, eredetileg négyzet alakú kályhacsempe máz nélküli, téglaszínű, egyszerű, bekarcolt díszítésű. A gödrök sok állatcsontot (főleg szarvasmarha és ló) is tartalmaztak. A 6. objektumból egy ló maradványai is előkerültek. Természetes helyzetben volt a koponya, a nyakcsigolyák és hat pár borda, de az állat többi része hiányzott. Az ásatás legérdekesebb leletei az öt gödörből előkerült 8 darab pipa volt. Az egyszerű csereppipák mellett találtunk egy mázas és egy fehér kerámiából készült példányt is. Egyetlen, más korszakból származó leletet találtunk az ásatáson. A 13. objektum középkori cserepei közül került elő egy őskori, 3×4 cm-es kétélű kovapenge.

D. SZABÓ LÁSZLÓ – M. NEPPER IBOLYA

131. Debrecen, Hatvan utca 16.

(Hajdú-Bihar megye) Pa, U, R, Sza, Á, Kk

2004. május 3–14. között régészeti feltárást végeztünk a területen (hrs.: 8545). A feltárt 26 objektum több korszakból származik. Az őskort felső paleolit, újkőkori és rézkori leletek képviselik. A terület finom nyesése közben előkerült szórvány kovapenge párhuzamait a felső paleolitikumban találtuk meg. Az É-i fal mellett a 2–5. objektumok egy újkőkori ház déli falának cölöplyukai lehetnek. A 3. és 9. objektumok egy boronaház talpgerendáinak lenyomatai, de kerámia hiányában a ház nem keltezhető. A 19. objektumban a rézkori tiszapolgári kultúra edénytöredékei voltak. Császárkori szarmata cserepeket a terület nyesése közben találtunk, valamint több darab került elő későbbi korszakhoz tartozó gödrökből. Csak szarmata leletet tartalmazó objektumot azonban nem sikerült feltárunk. A többi objektumból Árpád-kori és középkori (14–18. század) leletek kerültek elő. A kerámia és állatcsontanyag mellett – főleg a középkori gödrökből – több jó állapotú vastárgyat (vödör füle, faveder abroncsa, sarkantyú) is találtunk. A középkori objektumok között figyelmet érdemlő a 7. objektum, mely egy középkori külső kemence. A 25. objektum egy faszerkezetes kút, melyet 1,5 m-es hosszúságú fából ácsoltak össze. A faanyag nagyon rossz megtartású volt, már a második sor a talajvízben állt. A faszerkezet alját a nagy mennyiségű talajvíz miatt nem tudtuk megkeresni, de a faanyagból mintát vettünk. A kút körüli földből és a kút betöltéséből egyaránt 16–17. századi leletanyag került elő.

D. SZABÓ LÁSZLÓ – M. NEPPER IBOLYA

132. Debrecen, Hunyadi utca 1–3.

(Hajdú-Bihar megye) R, B, Sza, Á, Kk, Kú

2004. augusztus 16. és november 30. között 5351 m² területen végeztünk megelőző feltárást. Azt megelőzően

július 14. és augusztus 16. között régészeti felügyeletet gyakoroltunk.

A lelőhely Debrecen belvárosában a 8314/1 és 8314/2 helyrajzi számú telken található. A lelőhely leginkább az építési telek magasabb É-i részére koncentrálódott, mivel a mélyebb DK-i részen az egykori Pap-tava helyezkedett el. Teljes kiterjedését nem sikerült megállapítani, mivel a szomszédos telkek mind beépítettek, és azok területén korábban még nem végeztek feltárást.

A régészeti felügyelet és a megelőző feltárás során 126 stratigráfiai egységet észleltünk, amelyek 110 objektumhoz tartoztak. A lelőhelyen öt egymástól jól elkülöníthető időszak régészeti jelenségeit tártuk fel.

A *kora rézkorból* (tiszapolgári kultúra) 6 objektum, 5 gödör és egy kút került elő. A kerek, többnyire sekély gödrökben és a kútban kevés leletanyagot, kerámiát és állatcsontot találtunk. A kézzel készült kerámialeletek között megfigyelhető csőtálcás edény töredéke és gyakoriak az átfúrt, bütykös fülekkel ellátott darabok. A rézkori kutat a feltárt terület legmélyebb pontján, az egykori Pap-tavának mára már teljesen feltöltött medre alatt sikerült észlelnünk.

A *késő bronzkorból* (Gáva kultúra) egyetlen objektumot tártunk fel. A kicsi sekély gödörből kerámiatöredékek, állatcsontok valamint paticsdarabok kerültek elő.

A *2–3. századi szarmata* időszakból 23 objektum került napvilágra. A 19 többnyire sekély, kerek, közepes vagy kisméretű gödörben és a 4 kútban nagyon kevés fém-, sok kerámia- és állatcsontleletet figyeltünk meg.

A (25. obj/25. str.) számú kerek, lefelé szűkülő, mély kút belső oldalán fekete, szerves anyagra utaló elszíneződést észleltünk. A jelenség nagy kiterjedésű, néhol rácsos szerkezetű volt és a kút betöltése elvált tőle. Feltehető, hogy egy sövényfonattal bélelt kutat sikerült feltárni, melynek növényi maradványai a magas talajvíznek köszönhetően, szenült formában ugyan, de napjainkig megőrződtek.

Huszonegy *középkori és kora újkori* (13–16. század) objektumot sikerült feltárni. A 9 többnyire kerek, kicsi gödör mellett napvilágra került 12 kút. A rendkívül változatos leletanyagot tartalmazó kutak négy különböző típusát tudtuk megfigyelni. A 13–14. századra leginkább a faszerkezet nélküli, földbe vájt, kerek, lefelé szűkülő kutak a jellemzőek. A 14–15. századból feltártunk egy faszerkezet nélkül készített, valamint egy hordóval bélelt kutat. A 16. századi faszerkezetes kutakat azonos technikával, de eltérő megmunkálású faanyagból készítették. Az egyik típust gömbfákból, félgömbfákból csapolt, négyzetes, gyengébb szerkezetű kútbélések alkotják. A másik típusba a faragott pallókból összecsapolt, szilárdabb szerkezetű, négyzet alaprajzú, béléssel készült kutak sorolhatók.

A kutakból sok ép és kiegészíthető kerámia került elő. Gazdag az állatcsontanyag, több darabon megmunkálás nyomai láthatók. Néhány kútban fémtárgyak maradványait találtuk meg. A nedves környezetben nagyon

sok szerves anyag is megőrződött. Jelentős mennyiségű faeszközt, vesszőabroncsos hordót, gyalult, faragott deszkatöredékeket, botokat, egész vödöröt, számos vödörfeleket tártunk fel. Néhány kútból lábbelik nagyobb, varásnyomokat viselő bőrdarabjai, illetve fonott kötélrészletek kerültek napvilágra. Rostálásnak köszönhetően színes üveggyöngyöt, faragott csont díszgombot, csont késnyéltöredéket, rengeteg növényi maradványt, gabonaszalmát, gyümölcs-, gyomnövény- és zöldségmagvat találtunk.

A 43 *újkori* objektumot elhelyezkedésük, szerkezetük és leletanyaguk alapján két nagyobb korszakra lehet osztani. A 17–18. századból 14 objektumot tártunk fel, ezekből 9 kút volt. A 19–20. századi objektumok száma 29, melyekből 19 funkcionált egykor kútként.

A feltárás második szakaszában, a lelőhely DK-i részén, az egykori Pap-tavának feltöltött medrét kutattuk. Történeti források alapján ismert volt, hogy a város vezetése 1807-ben adott ki rendelkezést az akkor már teljesen elmoszasodott tó feltöltésére. A feltöltött tó helyén 1840-ben nyílt meg a Fűvészkert. Egy 1812-ben készült térképen a tó még jól látható. Ezek szerint a tavat valamikor 1812 és 1840 között töltötték fel. A tó keletkezésének idejéről azonban semmilyen adattal nem rendelkezünk. A városi jegyzőkönyvekben már a 16. században említik. A legkorábbi, Kovács György városi mérnök által 1750-ben készített térképen a tó már fel volt tüntetve. Kutatóarkunkkal megtaláltuk a 19. század első negyedéből származó, nagy mennyiségű újkori és középkori kerámiát tartalmazó feltöltést, az alatta lévő iszaprétegben azonban nagyon kevés értékelhető leletre bukkantunk. A tó néhol 150–180 cm vastag iszapos természetes feltöltődésének legalsó rétegeiben rendkívül kevés késő Árpád-kori és egy darab szarmata kerámiát találtunk. A tó közepe felé eső részen, a természetes iszapréteg alatt tártunk fel egy kora rézkori kutat. Ezek szerint a tó Kr. e. 4400–4000 után keletkezett. Mivel a római császárkori, középkori, kora újkori objektumok a tó partja körül helyezkedtek el, így valószínűleg ezekben a korokban már számolni kell annak meglétével.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

133. Debrecen, Látóképi csomópont

(Hajdú-Bihar megye) Ó

2004. április 26–30. között régészeti feltárást végeztünk a 33. sz. másodrendű főút csomópontján. A kitűzött 1600 m²-es területen 32 régészeti objektumot találtunk. A lelőhelyen 22 cölöplyukat tártunk fel, amelyek házak, karamok nyomai lehetnek. Szabályos háromszöget alkotnak a 9., 10., 11. sz. objektumok, a 21–30. sz. objektumok pedig egy sorban helyezkedtek el. A lelőhely Ny-i fala mellett volt a 15. sz. objektum, egy 160×60 cm-es sír formájú gödör; csontokat, mellékleteket azonban nem találtunk benne. A felület É-i részén egymást metszve helyezkedtek el a 2., 3., 4. sz. objektumok. A 80 cm